

43. Szabályzat a tudomány-egyetemek jog- és államtudományi karainak és a jogakadémiák tanulmányi és vizsgarendjéről.

(Erre vonatkozólag fontos rendelkezéseket tartalmaz a 58—64. lapokon közölt 8286/1924. sz. vk. min. rendelet is, melynek intézkedései e szabályzat alkalmazása során állandóan figyelemben tartandók.)

I. Az alapvizsgák.

A három alapvizsga tárgyai és letételük időpontja.

1. §. Az első alapvizsga tárgyai:

- a) a római jog; a pandektajog mellőzésével;
- b) a magyar alkotmány- és jogtörténet, különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre.

Jegyzet. (Az 1906. febr. 23-án kelt 13.384. sz. vk. m. rendelet szerint.) A magyar alkotmány és jogtörténetnek és az egyetemes európai jogtörténetnek tudományegyetemeinken és jogakadémiánkon eddig fennállott két külön tanszakát egyesítettem. Az egyesített tanszak címe: Magyar alkotmány- és jogtörténet, különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre s az mindkét félévben heti 5 órában adandó elő. Köteles az előadó tanár egy féléven át heti 2—3 órás speciálkollégium keretében az európai vezető nemzetek alkotmány- és jogtörténetét és a főbb európai jogintézmények történetét is előadni. E kollégium anyagának célszerű meghatározása az előadó tanár fel-

adata. Hallgatása a joghallgatókra és a colloquiumok tartása a tanárra nem kötelező. Ez a rendelet az 1906—7-iki tanévvel lépett életbe.

2. §. Az első alapvizsgát a második beszámítható félév végén lehet letenni, de a következő, azaz a harmadik félév elején okvetlenül le is kell tenni, mert különben ez a félév, valamint az ezentúl eltöltött további félévek a tanulmányi időbe nem számíttatnak be.

3. §. A második alapvizsga tárgyai:

a) a magyar közjog;

b) a közgazdaságtan a pénzügytannal.

4. §. A második alapvizsgát a negyedik beszámítható félév végén lehet letenni, de a következő, vagyis az ötödik félév elején okvetlenül le is kell tenni, mert különben ez a félév, valamint az ezentúl eltöltött további félévek a tanulmányi időbe nem számíttatnak be.

5. §. A harmadik alapvizsga tárgyai:

a) a magyar magánjog;

b) a magyar anyagi büntetőjog;

c) a magyar büntetőperjog.

6. §. A harmadik alapvizsgát a hatodik beszámítható félév végén lehet letenni, de a következő, vagyis a hetedik félév elején okvetlenül le is kell tenni, mert különben ez a félév, valamint az ezt követő további félévek a tanulmányi időbe nem számíttatnak be.

7. §. Az alapvizsgára való bocsátás feltétele a félévek kellő számán felül az, hogy a folyamodó minden, a kérdéses vizsgán előforduló

tárgyból a 44. §. értelmében egy félévi főkollegium hallgatását igazolja.

Jegyzet. A magyarországi honosságú és illetőségű joghallgatók, kik tanpályájuk kezdetén valamely osztrák jogi főiskola hallgatói voltak és ott a magyar első alapvizsgálat helyett az osztrák jogtörténeti államvizsgát tették le, ha jogi tanulmányaikat utólag valamely magyarországi egyetemen vagy jogakadémián folytatják, csak abban az esetben bocsáthatók második alapvizsgálatra, ha megelőzőleg a magyar alkotmány- és jogtörténetet leglább egy félévi főkollegiumban hallgatták és ebből a tantárgyból a kiegészítő alapvizsgálatot sikerrel letették.

Ezen kiegészítő alapvizsgálat és a második alapvizsgálat közötti időköz megállapítását nem tartom szükségesnek. Tehát a jelen rendeletem, szerint vizsgázó joghallgatók, amennyiben különben a második alapvizsgálatra bocsáttatás szabályszerű kellékeivel bírnak, a sikerrel kiállott magyar alkotmány- és jogtörténet kiegészítő vizsgája után közvetlenül azonnal bocsáthatók a második alapvizsgálatra. (Vkm. 903. ápr. 25. 19.345. sz. rendelet.)

Rendes alapvizsgai határidők.

8. §. Az alapvizsgák határideje: június 1—25, szeptember 1—15 és január 5—15.

Ebben a legutóbbi határidőben különösen a következők vizsgázhatnak:

a) akik január hónapban kezdik meg tanulmányuk harmadik, ötödik, illetőleg hetedik beszámítható félévét;

b) akik a tényleges katonai szolgálattól őszszel kiléptek;

c) azok, akiket a bizottság a megelőző határidők valamelyikén a vizsga összes tárgyaiból vagy a pótvizsga tárgyából nem képesítvén, az egész vizsgát ismételni kötelesek;

d) akik külföldi egyetemen eltöltött tanulmányi idő után szeptemberben iratkoztak be, s itt utólag oly alapvizsgatárgyat kell hallgatniok, amelyet külföldön nem hallgattak.

Pótalapvizsgai határidők.

9. §. A pótvizsga határideje:

a) azok számára, akiket a bizottság júniusban függesztett fel, szeptember 1—15;

b) azok számára, akiket szeptemberben függesztettek fel, november 1—15;

c) azok számára pedig, akiket januárban függesztettek fel, március 1—15.

Az ezen határidőkben sikerrel letett pótvizsgának a tanulmányi idő beszámítása tekintetében ugyanaz a hatálya van, mint a felfüggesztés idejében sikerrel kiállott alapvizsgának.

Azok, akiket a bizottság ebben a határidőben nem képesített, a pótvizsgát még egyszer megismételhetik, a legközelebbi (azaz a novemberi, januári, márciusi, illetőleg júniusi) vizsgahatáridőben.

Ugyanezen határidőben tehetik le a pótvizsgát azok is, akik az első rendes pótvizsga határidőt elmulasztották,

Az ismételt vagy utólag letett pótvizsgának azonban a tanulmányi idő beszámítására nincs visszaható ereje.

Akik a megismételt pótvizsgát sem teszik le sikerrel, már csak a teljes vizsga ismétlésére bocsáthatók.

Jegyzet. E §-nak az a kedvezménye, hogy a pótvizsgálat két ízben tehető, nem vonatkozik azokra, kik az alapvizsga teljes ismétlésére utasítottak. Ezek, ha ismétlő vizsgálatukon pótvizsgára utasítottak, a pótvizsgán nem képesíttetnek, újabb pótvizsgát nem tehetnek, hanem a teljes alapvizsgát ismétlik. (Vkm. 1893. júl. 28. 26.319. sz. rendelet.)

A tényleges katonai szolgálat után vizsgázók.

10. §. Akik valamely alapvizsgái határidőben beigazolt tényleges katonai szolgálatot teljesítettek, az e miatt elhalasztott alapvizsgát, illetőleg elhalasztott pótvizsgát még a tartalékba helyezésüket követő legközelebbi határidőben a félévek beszámítása tekintetében oly hatállyal tehetik le, mintha azt abban a határidőben állották volna ki, amelyben a katonai szolgálatot teljesítették. Ha pedig az ekkor megkísérlett alapvizsgán pótvizsgára utasítatnak, ezt a pótvizsgát a következő legközelebbi határidőben, a tanulmányi idő beszámítása tekintetében szintén visszahatólag tehetik le.

Az első alapvizsga sikeres kiállása előtt eltöltött tanidőből azonban a tanulmányi időbe

több mint három félév, a második alapvizsga sikeres kiállása előtt eltöltött tanidőből több mint öt félév, a 3-ik alapvizsga előtti időből pedig több mint hét félév ezeknek sem számítható be.

Jegyzet. (A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium. 41.549/1925. szám. IV. ü. o. rendelet.) Felmerült esetből kifolyólag tudomás és mihez tartás végett értesítem a tekintetes Tanácsot, hogy mindazon joghallgatók, akik egyéves önkéntesi minőségben, a régi védtörvény (1889. évi XXVI. t.-c. hatálya, t. i. az általános védkötelezettség) idejében teljesítettek katonai szolgálatot, e törvénycikk alapján joguk van ahhoz, hogy a jogi tanfolyamot (7) hét félév alatt elvégezhessék, s így végbizonyítványt nyerhessenek, ha katonai szolgálataikat hitelesen igazolják és az előírt követelményeknek egyébként megfeleltek.

Ebből következik, hogy a m. kir. honvédség (nemzeti hadsereg) karpaszomány viselésére jogosult tagjait ez a kedvezmény nem illeti meg, mert részükre az előadások zavartalan látogatása biztosított.

Külföldi főiskolákra beirt hallgatók kedvezménye.

11. §. Azok a joghallgatók, akik egy vagy több, különben beszámítható félévet külföldi jogi főiskolán töltöttek el, de itt nem hallgattak olyan tárgyat, amely a jelen szabályzat szerint alapvizsga-tárgy, ezt a tárgyat egy féléven át pótlólag hallgatni kötelesek. Ezeknek a hallgatóknak az így eltöltött félévük, ha az ezt közvetlenül követő legelső határidőben a megfelelő

alapvizsgát leteszik, épúgy beszámíttatik, mintha az alapvizsgát szabályszerű határidőben tették volna le.

Azok a joghallgatók, akik a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek az 1903. évi augusztus 21-ikén 45.135. szám alatt kelt rendeletében megadott kedvezmény alapján külföldön eltöltött félévük után márciusban iratkoznak be, az ekkor kezdődő félévük végén az alapvizsgát oly hatállyal tehetik le, mintha azt a rendes határidőben tették volna le, még akkor is, ha egyébként az ezen alapvizsga letételéhez szükséges tárgyakat az illető, márciusban kezdődő félévüket közvetlenül megelőző két félévben már hallgatták. Ezen rendelkezés megfelelően alkalmazandó az olyan hallgatókra is, akik oly belföldi jogi főiskolának voltak hallgatói, amelyre a jelen szabályzat hatálya nem terjed ki.

Alapvizsgáért való folyamodás.

12. §. Az alapvizsgát *azon az egyetemen*, illetve *jogakadémián* kell letenni, amelyen a jelölt a vizsgára jogosító félévek közül az utóbbi félévet hallgatta.

A vizsgára bocsátás iránti kérvény a kari dékánhoz (jogakadémiai igazgatóhoz) intézendő, aki, ha a megkívánt kellékek megvannak, a folyamodót a vizsgára bocsátja s őt a vizsga háttárnapjának kitűzése céljából a bizottság elnökéhez utasítja,

Ha a kari dékán (igazgató) a folyamodót vizsgára nem bocsátja, elutasító végzése ellen a karhoz lehet felfolyamodni, amely a vizsgára bocsátás kérdésében véglegesen határoz.

Alapvizsgálati bizottságok.

13. §. A vizsgára bocsátottak névsorát a kari dékán (igazgató) a bizottság elnökével közli, aki a két bizottság közt a jelölteket egyenlően megosztja, a vizsga helyét, napját és óráját kitűzi s a táblán kihirdeti. Ha a jelölt a vizsgáról indokolatlanul elmarad, a vizsgadíjat elveszti s ugyanazon félévben vizsgát nem tehet. Afölött, hogy az elmaradás indokolatlan volt-e, a *bizottság* határoz s ezt a határozatát a kari dékánnak (igazgató) bejelenti.

Jegyzet. Egyetemünkön az alapvizsgákon rendszerint csak egy bizottság működik.

14. §. Mindegyik alapvizsga bizottság az elnökkel (helyettes elnök) együtt három tagból áll.

Minősítés.

15. §. Ha legalább két tag a vizsga elfogadása mellett szavaz, a bizottság a vizsgát elfogadja s a jelöltet, a szavazás eredményéhez képest, szótöbbséggel, illetőleg egyhangúlag képesítettnek jelenti ki.

Ha a jelölt kitűnő eredményt mutat fel, a bizottság őt kitüntetéssel képesíti,

A képesítés foka (szótöbbséggel, egyhangúlag, szótöbbséggel kitüntetve, egyhangúlag kitüntetve) a bizonyítványban is kiteendő.

Jegyzet. A fokozatok megállapítása körül való eljárásra vonatkozólag szorososan az említett szabályzat rendelkezéséhez képest megjegyzem, hogy a vizsgálati bizottság tagjai először is a fölött határoznak szótöbbséggel vagy egyhangúlag, hogy a vizsgálat általában elfogadtassék-e vagy nem, és elfogadás esetében azután a fölött történik döntés, hogy fokozat gyanánt az egyhangúlag, szótöbbséggel vagy kitüntetéssel való jelzés írassék-e be a levelekönyvbe, illetőleg az államvizsgálati bizonyítványba. (Vkm. 1891. szept. 3. 37.938. sz. rendelet.)

Az e tárgyban hozott 1891. évi szeptember hó 3-áról 37.938. sz. a. kelt rendelet oda módosított, hogy a vizsgálati eredmény megállapításánál abban az esetben, ha az első szavazáskor a vizsgálatnak elfogadása csakis szótöbbséggel állapított meg, a jelölt „szótöbbséggel képesített“-nek nyilvánítottassék és csak a vizsgálat egyhangú elfogadása esetében van helye másodszori szavazásnak kizárólag azon kérdés felett, vajjon a jelölt kitüntetéssel képesítettessék-e vagy sem? (1892. szept. 5. 9559. vkm. sz. rendelet.)

16. §. Ha legalább két tag a jelölt visszautasítása mellett szavaz, a bizottság őt nem képesítettnek jelenti ki.

17. §. A vizsga ismétlésére utasított jelölt az alapvizsgát a 8. §-ban meghatározott határidőkben teheti le.

A sikerrel letett ismétlő alapvizsga hatályát

a félévek beszámítása tekintetében a 2., 4., 6., 10. és 11. §. szerint kell elbírálni.

18. §. Ha a jelölt feleletei csak egy tantárgyból nem ütik meg a mértéket, abból lehetőleg ugyanazon bizottság előtt teendő pótvizsgára utasítandó.

A pótvizsga idejére, megismétlésére és a sikerrel letett pótvizsga hatályára nézve a 9. §. rendelkezései irányadók.

Alapvizsgálati jegyzőkönyvek.

19. §. Minden alapvizsgáról jegyzőkönyvet kell felvenni.

Az elnök az alapvizsgáról szóló bizonyítványt, a jelölt nevének kitételével és a jegyzőkönyv számára való utalással, a jelölt lecke-könyvébe bevezeti.

A vizsgálat menete.

20. §. Ugyanazon bizottság előtt *egyszerre legfeljebb csak négy jelölt* tehet vizsgát. A bizottság mindegyik jelöltet annyi ideig kérdezi ki, amennyi szükséges, hogy a jelöltnek minden egyes tárgyból való készültségét alaposan megítélhesse. A vizsga azonban egy-egy tárgyból egy *negyed óránál* tovább ne tartson.

21. §. Az alapvizsgákon a kérdésnek arra kell irányulnia, vajjon a jelölt az alapismereteket, a velük szorosan összefüggő részletek ismeretét, s az egész tárgy fölötti áttekintést el-sajátította-e?

Vizsgálati díjak.

22. §. Az alapvizsga díja 16 korona 80 fillér. A tandíjmentesek ezt a díjat nem fizetik, ha kése demem nélkül azonnal a legelső határidőben vizsgáznak, amelyben a vizsgára bocsáthatók.

Jegyzet. 1. E díj 1913. tavaszán 33 koronára felemeltetett kir. rendelettel.

2. Ez idő szerint a teljes alapvizsgálati díj 336.800 korona, az egykori díjnak 60%-a a tisztviselői illetményeknél szokásos 17.000-es szorzószámmal számítva. Pótalapvizsgálati díj 163.200 korona.

A vagyontalan köztisztviselők azon gyermekei, akik tanulmányaikat szabályszerűen folytatják, a díjak felét fizetik. A köztisztviselők gyermekeit megillető ezen kedvezmény alkalmazandó ugyanezen feltétel mellett a vagyontalan özvegyek és vagyontalan menekültek gyermekeire s a vagyontalan teljesen árvákra és a vagyontalan menekültekre is.

A féltandíjmentesek a vizsgadíj fele alól mentesek, ha az első határidőben, amelyben vizsgára bocsáthatók, teszik le az alapvizsgát.

Jegyzet. Csak ha a kedvezményes félév alatt kellő szorgalmat és előmenetelt tanusított, különben díjuk, mint az egész tandíjmenteseké is, a bizottsági elnök végérvényes határozata alapján befizetendő. (Vkm. 1904. 37.593; és 42 882/904. sz. r.)

A pótvizsga díja 8 korona 40 fillér.

Jegyzet. E díj 1913 tavaszán kir. rendelettel 16 koronára emeltetett fel.

Az ismétlő alapvizsga, valamint a pótvizsga díja alól mentességnek helye nincs.

II. Az államvizsgák.

23. §. Államvizsgák: *a)* a jogtudományi, *b)* az államtudományi államvizsga.

Ezeknek az államvizsgáknak az 1883. évi I. t.-c.-ben megállapított minősítő jellege van.

24. §. A jogtudományi államvizsga tárgyai:

a) a magyar magánjog, kapcsolatban az osztrák joggal, amennyiben ez utóbbi a magyar birodalom területén gyakorlati jelentőséggel bír;

b) a magyar anyagi büntetőjog;

c) a magyar büntető perjog;

d) a magyar kereskedelmi és váltójog;

e) a magyar polgári törvénykezési jog;

f) a magyar közigazgatási jog, valamint a magyar pénzügyi jog főbb elvei és intézményei.

Jegyzet. Épp oly behatóan és tüzetesen kérdezendő, mint az államtud. államvizsgálaton. Akik az egyik államvizsgát letették, a másikon ebből nem kérdezendők. (Vkm. 1886. ápr. 8. 14.378. sz. r.)

25. §. Az államtudományi államvizsga tárgyai:

a) a politika;

b) a magyar közigazgatási jog, tekintettel a perenkívüli eljárásra, beleértve a telekkönyvi rendtartást is, továbbá a büntető jognak a kihágásokról szóló része, valamint a rendőri büntetőeljárás;

Jegyzet. Akik a jogtudományi államvizsgát letették, az államtudományi államvizsgán e tárgyból nem kérdezendők. (Vkm. 1886. ápr. 8. 14.378. sz. r.)

c) a magyar pénzügyi jog, kiterjeszkedve a jövedéki kihágásokra is;

d) az egyházjog; mint az egyházaknak alkotmányi és közigazgatási joga;

e) a magyar állam statisztikája.

Jegyzet. 1. A két államvizsgálat közt legalább három havi időköz legyen, amelyet a tanártestület kivételesen leszállíthat hat hétnél nem rövidebb időre. (Vkm. 1888. jún. 20. 24.062. sz. r.)

2. A dékán a sikerrel kiállott vizsgálati tárgynak az államvizsgán kérdése alól felmentést adhat. (Vkm. 1906. aug. 4. 60.893. sz. r.)

26. §. Államvizsgára *csak* az bocsátható, aki végbizonyítványt nyert.

Az államvizsgák csak *azon egyetemen*, illetőleg azon a *jogakadémián* tehetők le, amely a végbizonyítványt kiállította.

Az államvizsga iránti kérvényhez csatolandók a lecke-könyv és a végbizonyítvány. Egyébként pedig a 12. §-t itt is megfelelően kell alkalmazni.

27. §. Ha a jelölt az államvizsgáról indokolatlanul elmarad, három hónapon belül új határidőt nem nyerhet.

Egyébként a 13. §-t itt is megfelelően kell alkalmazni.

28. §. Az államvizsgáknál ugyanazon egy vizsgálóbizottság előtt a vizsga egyszerre leg-

feljebb három jelölttel folyhat. Minden egyes jelöltre *másfélóra* engedhető.

29. §. Mindegyik államvizsga-bizottság az elnökkel (helyettes elnökkel) együtt öt tagból áll.

30. §. Ha legalább három tag a vizsga elfogadása mellett szavaz, a bizottság a vizsgát elfogadja s a jelöltet a szavazás eredményéhez képest szótöbbséggel, illetőleg egyhangúlag képesítettnek jelenti ki.

Ha a jelölt kitűnő eredményt mutat fel, a bizottság őt kitüntetéssel képesíti.

A képesítés fokát (szótöbbséggel, egyhangúlag, szótöbbséggel kitüntette, egyhangúlag kitüntette) a bizonyítványban is ki kell tenni.

31. §. Ha legalább három tag a jelölt visszautasítása mellett szavaz, a bizottság őt nem képesítettnek jelenti ki.

Visszautasítás esetében a jelölt két hónapon belül ismétlésre nem bocsátható.

(1888/24.062, sz. vkm. rend.) Azon eset alkalmából, hogy egyik hazai tanintézet végzett joghallgatója, mindkét államvizsgát ugyanazon napon kívánta letenni, elrendelőnek találtam, miszerint a fenti kérdésre nézve, a jog- és államtudományi egyetemi karoknál tartandó tudorsági szigorlatokat illetőleg Ő cs. és ap. kir. Felségének 1883. évi augusztus 20-ról kelt legf. elhatározásával jóváhagyott szabályzatot véve irányadóul, a két államvizsga letétele között legalább három havi időköznek kell közbejönni, amely azonban különös figyelmet érdemlő esetekben a tanártestület által leszállítandó, de hat hétnél nem rövidebb időre.

32. §. Ha a jelölt feleletei csak egy tárgyból nem ütik meg a mértéket, a bizottság őt pótvizsgára utasítja. A felfüggesztéstől számított hat héten belül pótvizsgát nem lehet tenni. Ezen határidő megtartása céljából a pótvizsgára utasító eredeti bizonyítványt a kérvényhez kell csatolni.

A pótvizsga egyszer ismételhető. Ha a pótvizsga ekkor sem sikerül, a jelölt már csak egész vizsga ismétlésére bocsátható.

Az egész államvizsgát kell a jelöltnek megismételnie akkor is, ha a jelölt attól a naptól számítva, amelyen őt a bizottság először utasította pótvizsgára, hat hónap alatt pótvizsgára nem jelentkezett.

33. §. Minden államvizsgáról jegyzőkönyvet kell felvenni.

A bizottság a jelöltnek a vizsga eredményéről (30. és 31. §.) a jegyzőkönyv számára való utalással külön bizonyítványt ad, amelyet a bizottság valamennyi tagja aláír.

A bizonyítvány keltét és számát a végbizonyítványra is rá kell vezetni.

34. §. A nem képesítést vagy a felfüggesztést tartalmazó bizonyítványt, amely a vizsga új határidejének kitűzése céljából a kérvényhez csatolandó, a sikeresen kiállott vizsgáról szóló bizonyítvány átadásakor az elnök megsemmisíti.

35. §. Az államvizsga díja 40, a pótvizsgáé 20 korón.

Dijmentességnek helye nincs.

Jegyzet. E díjakat 1913 tavaszán kir. rendelet 80, illetőleg 40 koronára emelte fel. Jelenleg 816.000 K, illetőleg 408.000 korona fizetendő, azaz az egykori díjak 60%-a. Vagyontalan tisztviselők, stb. gyermekeinek kedvezményeire vonatkozólag l. a 253. 1. 2. sz. jegyzetét

III. A vizsgabizottságok.

36. §. Az alapvizsga-bizottságokat a jog- és államtudományi kar évenként alakítja meg a rendes, a rendkívüli, a jogosított és azon, ténylegesen működő magántanárok közül, akik az abban képviselt valamelyik tantárgyat előadják, vagy az előző félévben előadták.

A *vizsga tárgyainak* rendes, rendkívüli és jogosított tanárain, valamint magántanárain *kívül* a karnak egyéb nyilvános* (rendes és rendkívüli) tanárai *csak szükség esetében* s kisegítő-kép vehetők be a vizsgáló bizottságokba, úgy hogy ezek addig, míg a vizsgatárgyaknak rendes, rendkívüli s bár előadást nem is tartó jogosított és a tényleges előadó tanáraiból a szükséges szám kikerül, az egyes vizsgabizottságokba vizsgálókul ki nem rendelhetők.

37. §. A két államvizsga-bizottság szintén évenként alakul meg a rendes, a rendkívüli, a jogosított tanárok és azon tényleg működő magántanárokból, akik az abban képviselt valamelyik szakot tanították vagy tanítják, továbbá azon szakférfiakból, akiket a tanártestület javaslatára a vizsgáló-bizottsági tagság egy-egy tanévre való elvállalására a m. kir. vallás- és köz-

oktatásügyi miniszter felszólít. Ez iránt a tanév vége előtt hozzá felterjesztést kell intézni.

Ezen *kültagokat* az államtudományi államvizsgálóhoz lehetőleg az állami közigazgatási tisztviselők, a jogtudományihoz pedig a bírói és ügyvédi kar jelesebbjei közül kell kiszemelni.

Az államvizsga öttagú bizottsága olyképen alakítandó, hogy az elnök és két tag az egyetem (jogakadémia) köréből, kettő pedig a kültagok közül vétessék.

Az egyetem (jogakadémia) köréből vett tagok lehetőleg a szaktanárok legyenek. A vizsga tárgyainak rendes, rendkívüli s bár előadást nem is tartó jogosított tanárain kívül más nyilvános (rendes vagy rendkívüli) tanárok csak szükség esetén oszthatók be s hívhatók meg vizsgálókul.

38. §. Minden bizottságban van egy elnök és egy helyettes elnök. A tanév elteltével az utóbbi lép az előbbinek helyébe. A helyettes elnökség a seniumban következő azt a rendes tanárt illeti meg, aki azon vizsga tárgyai egyikének szaktanára, vagy aki azok valamelyikéből abban az évben feljogosítás alapján legalább egy fél éven át kollegiumot tart.

39. §. Az elnökség és a helyettes elnökség senium szerinti évről-évre való váltakozása mind az öt vizsgáló-bizottságra akként alkalmazandó, hogy senki egy időben elnökséget két bizottságban nem viselhet, mely okból, ha a senium szerint valamely tanárt két bizottságban illetné meg az elnökség vagy helyettes elnökség, csak az

egyiket vállalhatja el. Továbbá senki, aki már egy sorozatban elnökséget vagy helyettes elnökséget viselt, azt ugyanabban a sorozatban mindaddig nem viselheti, míg azon bizottságnak, amelyben az elnökség sorrend szerint reákövetkeznek, van oly rendes szaktanár tagja, aki még azon sorozatban sehol sem elnökölt. -

40. §. Ha a jelöltek nagyobb száma ezt szükségessé teszi, a vizsgáló-bizottság két (A. és B.) bizottságra osztva működik, az elnök és a helyettes elnök vezetése alatt. A jelölteket a két bizottság közt egyenlően kell megosztani.

41. §. Minden tanév vége felé a vizsgáló-bizottságok összes tagjait a jogkari dékán (igazgató) értekezletre hívja össze, hogy a vizsgák folyama alatt szerzett tapasztalataikat és az ezek alapján felmerülő kívánalmakat megvitassák.

Ezen értekezlet megállapodásait a kar legkésőbb a következő tanév elején tárgyalás alá veszi s őket, ha a maga részéről is helyeseknek találja, saját véleménye és javaslatai kíséretében a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez felterjeszti.

Jegyzet. A gyakorlatban ezt az értekezletet is a kar utolsó rendes ülése helyettesíti.

IV. Általános határozatok.

42. §. A félév csak annak számítható be, aki hetenkint legalább 20 órát hallgatott.

Ezen hetenkinti 20 órába, az élő nyelveken kívül, bármely tanulmányi szakban hallgatott

leckék betudandók, a más karban választott ingyenes órák kizárásával.

Óraátszámításnak csak egymásra közvetlenül következő félévek között van helye.

Az óraátszámítás külön engedély nélkül történik, ha azon félévben, amelyre az átszámítás eszközözendő, legalább 15 beszámítható óra van.

Öt óránál többre terjedő óraátszámítást csak a kar engedélyezhet.

43. §. Jogvégezettnek csak az tekinthető, aki végbizonysítványt kapott.

Végbizonysítványt pedig csak annak lehet adni, aki:

a) az alapvizsgákat kellő időben letette,

b) nyolc félévet kellő óraszámban hallgatott.

Azok a tárgyak, amelyek az alapvizsgákon, a két államvizsgán és a szigorlatokon vizsgatárgyak, legalább egy-egy félévi főkollegiumban hallgatandók.

44. §. Főkollegiumnak csak az a tárgy tekinthető, amelyet hetenkinti 5 órában adnak elő.

Kivétel alá esnek ez alól:

a) a római jog, amely csak akkor számítható be főkollegiumnak, ha heti 8 órában adatik, elő;

b) a pénzügytan, a közigazgatási jog, a pénzügyi jog és a statisztika, amelyekből 4—4,

c) a nemzetközi jog, amelyből 3 órás főkollegium.

Jegyzet. Egyetemünkön a közigazgatási jog, a sta-

tisztika és a nemzetközi jog is 5—5 órás főkollégiumban adatik elő.

A tanárok nagyobb vagy kisebb óraszámú kollegiumokat is hirdethetnek, de minden vizsgatárgyból évenként egy félévi főkollégiumot legalább az itt megjelölt óraszámban kell tartaniok.

45. §. Minden joghallgató köteles tanulmányi ideje alatt *két félévi kollegiumot* hallgatni a történelemből. Ezen kollegiumok közül legalább az egyiket az egyetemes történelem legújabbkori részéből kell venni. Minden joghallgató köteles továbbá egy bölcsészeti kollegiumot is hallgatni.

Mindegyik történeti kollegiumnak, valamint a bölcsészeti kollegiumnak is, hetenként legalább négy órát kell kitennie.

Egyetemeken s azokon a jogakadémiákon, amelyeken bölcsészeti kar van, ezek a kollegiumok a bölcsészeti karon is hallgathatók.

A köteles tárgyakon kívül hallgatásra ajánlatnak: a nemzetközi magánjog, a bányajog, az államszámviteltan, törvényszéki orvostan, törvényszéki lélektan és elmekórtan, végre a közegészségtan.

46. §. Azon joghallgatók, akik tanulmányaik előtt vagy azok megszakításával, egyéves önkéntesi szolgálatot teljesítettek, vagy akiket mozgósítás folytán katonai szolgálatra behívtak és egy félévnél hosszabb ideig szolgálatban tartottak, úgyszintén azok a joghallgatók is, akik igazolják, hogy mint egyéves önkéntesek beso-

roztatván, szolgálati évüket tanfolyamuk befejezésének idejére halasztották el: az 1889. évi XXVI. t.-c. 1. §-ának engedélye alapján végbizonyítványt nyerhetnek, ha hét szabályszerű félév alatt az előszabott tantárgyakat hallgatták és a jelen szabályzatban megállapított alapvizsgákat letették.

Jegyzet. L. erré vonatkozólag a 10. §. jegyzetét.

47. §. Ezen hét félév alatt végző hallgatók óraszámának, a szabálytól eltérően, legalább 150-et kell kitennie. Ezt az óraszámot olyképen kell beosztaniok, hogy a három utolsó félévre legalább 66 óra essék.

48. §. A hét félév alatt végző joghallgatókra való tekintettel a jogakadémiák tanulmányi rendje a következő:

1. évfolyam.

1. félév.

Bevezetés a jog- és államtudományokba
heti 2 óra.

Római jog heti 8 óra.

Magyar alkotmány és jogtörténet, különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre, heti 5 óra.

2. félév.

Római jog heti 8 óra.

Magyar alkotmány és jogtörténet, különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre, heti 7 óra.

*II. évfolyam.**3. félév.*

Jogbölcseészet heti 6 óra.

Közgazdaságtan heti 5 óra.

Magyar magánjog heti 5 óra.

4. félév.

Magyar magánjog heti 5 óra.

Magyar közjog heti 6 óra.

Pénzügytan heti 4 óra.

Nemzetközi jog heti 3 óra.

*III. vagyis jogtudományi évfolyam.**5. félév.*

Magyar anyagi büntetőjog heti 5 óra.

Magyar polgári törvénykezési jog heti 5 óra.

Magyar kereskedelmi és váltójog heti 6 óra.

Osztrák magánjog heti 6 óra.

6. félév.

Magyar anyagi büntetőjog heti 5 óra.

Magyar büntető perjog heti 5 óra.

Magyar polgári törvénykezési jog heti 5 óra.

A magyar állam statisztikája heti 4 óra.

*IV. vagyis államtudományi évfolyam.**7. félév.*

Politika heti 5 óra.

Magyar közigazgatási jog heti 4 óra.

Egyházjog heti 7 óra.

Magyar pénzügyi jog heti 4 óra.

8. félév.

Ez a félév csakis azokra a joghallgatókra nézve kötelező, akik a 46. §. rendelkezései alá nem esnek. Ebben a félévben főképp a tételes jogi tárgyakból specialkollegiumok tartandók. Ezen tárgyakat évenként kell megállapítani s őket a második félév tanrendjével együtt jóváhagyás céljából szintén mindenkor fel kell terjeszteni.

A magyar közigazgatási jogot ebben a nyolcadik félévben is mint főkollégiumot kell előadni.

A történelmi és bölcsészeti kollegiumok lehetőleg az első két évfolyam tanrendjébe veendőek fel.

49. §. Azt a sorrendet, amelyben az évfolyamok az előző § értelmében következnek, a két utóbbi évfolyam tekintetében is meg kell tartani. Ennélfogva a jogtudományi évfolyam tárgyait előbb kell hallgatni, mint azokat, amelyek az államtudományi évfolyam körébe tartoznak.

50. §. Azok a joghallgatók, akik a 46—49. § rendelkezései szerint hét szabályszerű félévet hallgattak és végbizonyítványt nyertek, akadálytalanul bocsátandók úgy az államvizsgákra, mint pedig a szigorlatokra.

51. §. Jelen szabályzatban megállapított tanulmányi- és vizsgarend alól felmentésnek helye nincs.

Jelen szabályzat kihirdetése után a tanfolyam hallgatása alól való felmentés mellett a jogi alap- és államvizsgáknak letételére engedély

többé nem adható. Ennélfogva az 1874 május 19-én (12.917.) kelt rendelet 63. §-ának e) pontja jelen szabályzat kihirdetésének napján hatályát veszíti.

Mindazonáltal azoknak, akiknek kérvénye jelen szabályzat kihirdetésének napján a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternél elintézés alatt állott, az engedély eme vizsgáknak letétele az eddig fennállott szabályok szerint még megadható.

52. §. Jelen szabályzat az 1912/1913. tanév kezdetével lép hatályba.

Az 5. és 6. §§-ban szabályozott harmadik alapvizsga már azokra is kötelező, akik az 1912/1913. tanév első felének végén fejezik be a hatodik beszámítható félévüket.

Azon a napon, amelyen a jelen szabályzat hatályba lép, az 1883. évi augusztus 20-án 28.291/1883. v. és k. miniszteri szám alatt kiadott rendelet, amely a királyi tudomány-egyetemek és királyi jogakadémiák tanulmányi- és vizsgarendjét szabályozta, valamint a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek az 1889 : XXVI. t.-c. végrehajtása tárgyában 1889 július hó 23-án 28.300. szám alatt kelt rendelete, végül pedig az 1901 július 27-én kelt 54.339. v. és k. számú rendelet hatályukat veszítik.

Kitüntetéssel vizsgázók névsora.

(46.299. szám/ex. 1885. vk. min. rendelet.)
Oly célokból, hogy a joghallgatók nagyobb

szorgalomra buzdíttassanak, — a jog- és államtud. karoknál tartott alap- és államvizsgák, illetőleg szigorlatok amúgy is nyilvánosak lévén — elhatároztam, hogy a vizsgálatok- vagy szigorlatoknál kitüntetéssel képesített joghallgatók lehetőleg szigorlók nevei a félévi hivatalos jelentések alapján — melyekben tehát ezek ezentúl névszerint felsorolandók lesznek — úgy a „Budapesti Közlöny“-ben, mint a közoktatás állapotáról az országgyűlés elé terjesztendő évi jelentésben közzététessenek. E mellett a jog- és államtud. kar dékánjának szabadságában áll a kitüntetettek névsorát, a kincstár terhelteje nélkül, s miután az a hivatalos lapban már közöltetett, szabadon választandó hirlapban vagy hirlapokban közzétenni.

44. Szabályzat a jog- és államtudományi egyetemi karoknál tartandó tudorsági szigorlatokról.

(Kiadatott a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter 1883. évi 28.291. számú rendeletével.)

1. §. A jog- és államtudományi karban, a két különböző tudománykör szerint kétféle tudorság nyerhető, u. m.: a jogtudorság és az államtudományok tudorsága.

2. §. A *jogtudori* fok elnyerésére három szigorlat és egy felavatási értekezés kívántatik.